

Uvertira

Sve je počelo nekada davno, u jednoj dalekoj, ravničarskoj zemlji, veoma udaljenoj od mesta koje smo zvali svojim domom. Priča počinje sanjivim glasom, sklopljenim očima, uz čašu toplog mleka da ublaži preoštru noćnu studen.

Iz pozadine dopiru prvi tonovi, spremaju se da nas namame.

Da nije noćas segirija?

„Ne, nešto življe“, kaže ona, „nešto neukrotivo, veselo.“ Zastaje da razmisli. „A, da, sad znam, *niños**! *Buleria*** koju peva neuporediva Lola Flores, strastvenim, promuklim glasom koji kroti vetar!“

I počinje...

*U jednom gradu u srcu La Manče, kraju Don Kihota i njegovih vetrenjača, živela je stolećima porodica Klemente, uživajući u dugim popodnevima i tihim, tihim noćima. Bogatstvo im je poticalo od jedne biljke: Crocus sativus – iz čijeg sušenog tučka nastaje šafran, jedan od najdragocenijih začina na svetu. Možda vam nije poznato da je za samo jedan kilogram ovog kulinarskog zlata potrebno sto šezdeset hiljada cvetova. Kada se Monika Klemente preselila iz La Manče u uske ulice Sevilje, na jeziku je zauvek ponela ukus šafrana. Sva Monikina bukolika sećanja na detinjstvo bila su prožeta ukusom supe sa šafranom, paprikaša sa šafranom, a najviše od svega, onih fantastičnih paelja*** njene tetke Bautiste koja je uvek nagonski znala*

* Deco. (Prim. prev.)

** Andaluska narodna pesma i igra. (Prim. prev.)

*** Špansko jelo od pirinča sa raznim dodacima. (Prim. prev.)

koliko tačno šafrana treba staviti u olju u kojoj su se kuvali piletina, čorizo** sa još trinaest sastojaka...*

Ah, evo ih, tih uvodnih taktova omiljene priče naše babe, one koju je najčešće pričala jer obiluje lepotom – zabranjenom ljubavlju, nepodnošljivim jadom – jer se u njoj pripoveda o izgubljenoj zemlji i o drugoj, novoj, nađenoj baš u trenucima prevazilaženja prošlosti. Tu priču je pričala najčešće jer je istinita, ali i stoga što je puna radosti i tuge; zbog toga, tvrdila je, što je nadasve poetična, puna samilosti, suza prolivenih nad tegobama života i životnim gubicima.

Na engleskom sa jakim naglaskom, začinivši pripovedanje španskim – „zato što španski“, uporno je tvrdila naša *abuela****, „nije samo jezik ljubavi, *oigan bien*****, već i jezik samog života“ – naša baba bi nas prenela u svet u kojem bismo brzo i lako izgubili svaki osećaj za vreme. Rečima bi oživela ulice Sevilje iz devetnaestog veka i mogli smo se zakleti da jasno vidimo kako senjorite duge, crne kose sa češljevima od kornjačinog oklopa, kroz prozore koke-tuju s muškarcima; mogli smo se zakleti da čujemo uzvike uličnih prodavaca vode, ritmične zvuke metenja dok čistači prolaze uskim uličicama; mogli smo se zakleti da osećamo miris pomorandži i jasmína, pa čak i opori miris maslinjaka iako kilometrima oko grada nije bilo maslinjaka već samo nagoveštaja njihovog mirisa u vazduhu; zakleli bismo se da duboko u srcu osećamo *tacneo****** igrača flamenka, da smo u stanju da na npercima osetimo ukus šafrana Bautistinih čuvenih paelja i paprikaša.

A pošto bi završila sa Seviljom, prenela bi nas preko okeana, preko nemirnog, burnog mora – „jer je ovo priča bez granica“, rekla bi naša *abuela*, „priča koja jeste ukorenjena u prostoru i vremenu, ali uspeva da ih oboje prevaziđe“ – pa bismo se najednom obreli u Meksiku kako, preznojavajući se na nepodnošljivoj jukatanskoj

* Paprikaš. (Prim. prev.)

** Svinjske kobasice. (Prim. prev.)

*** Baba, staramajka. (Prim. prev.)

**** Slušajte dobro. (Prim. prev.)

***** Zvuk udaraca đonova. (Prim. prev.)

vrućini i jedući još tople tortilje, uravo izvađene iz šuplje tikve, zurimo u nebo pokušavajući da pogledom uhvatimo veličanstvene ptice toga kraja.

U spretnim rukama naše *abuele* lutali bismo još neobeležanim teritorijama, prelazili iz stoleća u stoleće, sa upečatljivih opisa balova pod maskama na slikovite opise predela koje nikada nismo videli, ali koje smo dočaravali sebi do poslednjeg žbuna i drveta – a potom i na često klimav teren recepata, segirija, *soleares**, *tonás***, poezije Antonija Maçada i zapetljane filozofije Ortege Igaseta.

„Čitav svet, *niños*, čitav jedan svet!“, uzviknula bi. A mi bismo se složili klimajući glavama, dok smo sedeli jedno uz drugo na podrumskom podu i častili se galetama uvezenim iz dalekih karmelićanskih samostana na jugu Španije.

Sad nam je od nje ostao samo glas što odjekuje praznom sobom po kojoj su još, kao što behu i za njenoga života, razbacane njene knjige i hartije, listovi kojima i dalje lutaju duhovi prošlosti.

„*Vamos****“, požuruje nas s one strane groba, „zaboravite na životnu zbrku i nastavite bajku.“ Zato što iza sebe ostavljate samo ono – čujemo je gde kaže – samo ono čime ste bili opsednuti, ono što daje smisao vašem životu, ono što vam daje snage da ujutru ustanete i što vas održava na nogama dugim danima, i još dužim noćima. Zato što smo rođeni da pričamo priče, da međusobno povezujeemo pripovesti zahvaljujući kojima je život podnošljiv, i zato što nam, kad sve jednom bude i prođe, ostaje samo taj prigušeni glas, taj razvučeni ton – priča koja će nadživeti naše male živote sve do poslednjeg naraštaja.“

I tako, s tim rečima na umu, posedamo da iznova ispričamo tu povest, uz pomoć abueline najmilije dragocenosti – mape stare čitav jedan vek. Ispod linija geografske dužine i širine prostire se duboki, plavi okean, blago crvenkast tamo gde se more susreće s kopnom. Na dve suprotne strane zapažamo dva kontinenta – stari i novi, prošlost i sadašnjost, početak i kraj. Iznesemo i crno-belu sliku crtača mape, izvesnog Dijega Klementea, tenora koji

* Andaluska pesma i igra setnog tona. (Prim. prev.)

** Kratka narodna pesma, nastala u XVIII veku. (Prim. prev.)

*** „Hajdemo.“ (Prim. prev.)

se nahodi u samom srcu ove priče. Fotografija je izbledela od starosti, pa Dijego izgleda žutičav u licu, kao da boluje od neke od bezbroj bolesti karakterističnih za tropske oblasti u kojima su se odigrale poslednje scene njegovog života. Ali je, kao što vidimo, i lep: krupnih očiju, prefinjenog držanja, bez i najmanjeg nagoveštaja uvredljivosti koja ide uz mnoge sjajne glasove, ali i izvirgava poruzi one koje voli.

Vratimo se još jednom mapi. Izvrstan primerak crteža na pergamentu, s minuciozno iscrtanim detaljima planina, reka, okeana, sa obiljem simbola koji samo čekaju da ih svojim od uzbuđenja ustreptalim umovima preobrazimo u muziku. A na marginama karte su divotne ptice koje su pohodile i zazivale Dijega preko okeana i koje su ga pratile sve do samog smrtnoga časa. Imena tih ptica smo, još kao deca, s lakoćom kotrljali preko usana, isto toliko prisna koliko i *seguiriyas*, arije i *soleas* koje smo puštali na starom babinom i dedinom gramofonu s velikom dugmadi i teškim drvenim poklopcem. Odmah potom bi na red došlo imenovanje ptica, jedne po jedne: astečki papagaj na zapadu, tirkiznoglavni motmot na severu, crvena patuljasta sova na istoku, ljubičasti trogon na jugu.

Čak i kao deca, uspevali smo da u mapi vidimo nešto drugo – da je bremenita tajnama, da ispod nijansi ružičaste i žute počiva tamna mrlja, da je okean turoban i da su po zemlji polegle senke.

Trebalo nam je gotovo dvadeset godina da spojimo deliće priče u jednu celinu sa svim usponima i padovima, svim srećnim i nesrećnim zbivanjima. Toliko nam je vremena trebalo da iskopamo tajne, da popunimo sve rupe koje je ostavila *abuela*, isečke i parčiće koji menjaju tempo melodije, dopuštajući da se njome do kraja provlači ton tužbalice.

U pozadini čujemo kako nas *abuela* doziva iz groba. „*Vamos*“, veli onim poznatim, nestrpljivim tonom. Osmehnemo se pamteći je, i zajedno polazimo tragom mape – od žutih voda Gvadalkivira u Sevilji do Meride, alabastarskog grada-dragulja – veselo putujemo uporednicima našeg detinjstva kao da je *abuela* ponovo ovde uz nas.

SCENA PRVA

U kojoj hodimo svetim tlom

Kao i uvek, najbolje je početi mapom.

Nekada davno, pre jednog veka, mapa je bila predmet stanovitve lepote, zaveštanje ne toliko o tome kakvo je nešto bilo koliko o visinama do kojih su sezali ljudski snovi. Kartografi nisu bili samo zanatlije nego i umetnici koji su svojim pregnućem stvarali univerzume u kojima su mitsko i magijsko bili i te kako živi. Po uglovima svojih karata smeštali su čudesna stvorenja što čuvaju ulaz u raj ili u pakao. Svet je bio tajanstveno mesto i sve je bilo lepše nacrtano, lepše zamišljeno, lepše imenovano. Ljudi Evrope su s nespokojsvom zurili put zapada, ispunjeni strahom da se ne udave u neznanom moru – *mare ignotum*. Na istoku je ležao Eden s obećanjem večne nevinosti.

U šesnaestom veku, španski kralj Filip II, opsednut ljubavlju Božjom i potrebom za velikim količinama zlata kako bi je dokazao, izdao je naređenje kraljevskim kartografima da naprave mapu njegovog kraljevstva. Nevidljivo načinite vidljivim, rekao im je, pa neka svi Evropljani znaju ko vlada Novim svetom. Ubrzo je, za svega nekoliko godina, i umro, ali kartografi su gravirama nastavili da uobličavaju teritorije, da putuju u daleka mesta za kojima su tragali ne bi li ih načinili stvarnim uz pomoć premeravanja lancima, drvenim goniometrima, kompasima i svojim živahnim fantazijama – jer kopno najpre mora pustiti korenje u našim snovima da bi se uopšte moglo nadati da će jednog dana biti predstavljeno na mapi.

Mapa Dijega Klementea mora se čitati pažljivo, sa istoka na zapad, zdesna nalevo, od početka na 59°23' Z i 23°37' S – od

crvene tačke kojom je označeno njegovo rođenje u Sevilji – pa do kraja na 89° 39' Z i 20° 58' S – do Meride, mesta njegovog večnog počinka.

Lepa je to mapa, a još je lepša kad uzmemo u obzir kakve je sve jade morao da savlada da bi za sobom ostavio svoje konačno zaveštanje simbola, linija i koordinatnih mreža. Čovek treba da sačeka da mu se smrt približi pre nego što se poduhvati zadatka da zabeleži zaključke o svrsi života – tako je jednom prilikom kazala *abuela*, pa nismo mogli odoleti a da se ne zapitamo da li se Dijegu ikada pružila prilika da pregleda i prekontroliše svoju rukotvorinu, da poslednji put prizove putovanje od svojih početaka u Sevilji pa sve do poslednjeg dana na meksičkoj hacijendi preko okeana.

Kao i Kolumbo, koji je verovao da se Novi svet sastoji od tajanstvenih ostrva koja se prelivaju vrtovima sa zlatnim plodovima, i Dijegov um bio je dotaknut sanjarenjem, sklonošću ka dočaravanju bajoslovnih kraljevstava, zamišljanju savršenstva, grabljenju ka samim granicama smrtnosti, nastojanjem da perom iscrta mapu same zagonetke postojanja, trudom da drži na uzdi slabljenje i smrt. Na časak zastanemo da se prisetimo onih koji su zanevek iščezli sa neba – karolinske papige, goluba selice, labradorske patke – i žalimo, o, koliko žalimo za sanjarima nalik Dijegu koji se usuđivao da se usprotivi svetu, da ospori verovanja i predrasude svoga vremena.

Svetla, međutim, počinju da gasnu, sve je teže razabrati reči programa. Čuje se ućutkivanje publike, širi se atmosfera iščekivanja koje dostiže vrhunac u času podizanja dirigentske palice i prvih tonova. Zavesa se lagano podiže i pred nama se ukazuju divne ulice Sevilje u devetnaestom veku. Slika grada u proleće uronjenog u miomiris narandžinog cveta, a s jeseni oblivenog opojnim mirisom jasmína. Zamislite žene duge, tamne kose prekrivene čipkanim mantiljama* – crnim ili belim, već prema prilici – odevene u praznične haljine tačkastog dezena, razmetljivo ukrašene karnerima, trakama i čipkama. Odnekud izdaleka, s odškrinutog prozora dopiru zvuci gitare – pesma o ljubavi i smrti jer se, svaki Španac

* Tradicionalne španske marame-velovi od čipke. (Prim. prev.)

će vam to reći, prava ljubav uvek završava tragično. Zamislite i kuckanje potpetica igrača flamenka, izvijenih ruku, muzike što hlapi poput isparenja jer se tonovi ne pokoravaju notnom zapisu, a ples zauvek iščezava u času kad u igračima zamre sva strast. A potom zamislite i vrućinu – tromu, iznurujuću žegu, zagušljivu, nepodnošljivo sparnu, od koje se prvih popodnevni časova može pobeći samo iza zatvorenih prozorskih kapaka u vreme sijeste – zasluženog dvočasovnog odmora.

U gradskoj katedrali, jedan visok, suvonjav muškarac povelikog nosa žuri ka glavnim vratima, odeven sav u crno, usplamtelog pogleda usmerenog ka horizontu, odsutan duhom, zadubljen u nedokučive misli. Vidite li ga? To je Emilio Garsija – čovek koji će se uskoro oženiti Monikom Klemente – u ovome času student seme-ništa, mada će život okončati kao siromašni knjižar u Sevilji. Upravo Emiliovo znanje engleskog jezika doneće mu ugled u kasnijim godinama života i upravo to znanje će dovesti do njegovog sudbo-nosnog susreta s Monikom Klemente u gradskoj katedrali. Monika je ovamo dolazila radi svojih svakodnevni molitava, a Emilio je tu provodio prepodneva vodeći engleske turiste, koji su baš u to vreme počinjali u malim grupama pristizati u Andaluziju.

Obućen u tamno odelo, bledoga lika, krupnih tamnih očiju što prodorno motre ispod bujne, neuredno razbarušene kose, mladić je izgledao gotovo sablasno sve dok ne bi progovorio i iznenada se raspalio kao da mu je telo zahvatila varnica i užgala plamen života. „*Venga, venga*“*, požurivao bi ih poslušno okupljene pored vrata posvećenih uspenju Bogorodice. „Unutra“, oduševljeno bi ih pozvao, „unutra vas čekaju slike Murilja, Valdeza Leala, Hordaensa i Zurbarana. Ali to, gospodo, nije sve – oltari ukrašeni ametistima i smaragdima, raskošnim zlatnim ukrasima, dragim kamenjem kardinala Mendoze i srebrnim filigranom kakav još niste videli.“ A onda bi im rukom dao znak da pođu napred, kao da je ulazak u građevinu ključ samih rajskih dveri, dok bi mu sa svakim korakom u glasu raslo oduševljenje sve dok ne dostigne fortisimo, nakon čega bi lagano i nerado jenjavalo.

* „Dodite, dodite.“ (Prim. prev.)

„Zapazite, molim lepo, onaj krov koji je napravio Borha, senjores“, pri čemu bi upro prst u prvog turistu. „Prelepo, ne? Čudesno delo.“

„Ah, da, zaista“, odgovarali su turisti i nemirno istezali vratove ne bi li što bolje videli. Ali njihove napore u tom pravcu prekinuo bi Emilio, koji je u međuvremenu već odmakao ka drugoj znamenitosti.

„Pred vama je Kornehova skulptura svete Veronike. Da, krasno, zaista izuzetno. Nemam reči kojima bih adekvatno opisao takvo delo. Veličanstveno, silno. Senjores, morate priznati da prosto ispunjava dušu bogobojažljivošću.“

„Baš tako“, složili su se Englezi, u čudu podignutih obrva i klimajući glavama dok je njihov mladi vodič već usrdno jurio dalje.

Po svoj prilici nesvestan onih što verno topću za njim, Emilio je nastavio da pokazuje lepote katedrale. „S vaše desne strane su Bogorodica s Hristom mladencem, sveti Jovan i Magdalena Pedra Roldana. I moje omiljene – obratite pažnju, molim – zapanjujuće skulpture i korintski stubovi koje je osmislio Hose de Arse. Veličanstveno, senjores, izuzetno, neuporedivo!“

Englezi su klimali glavama – ah da, ah ne, zaista i doista – i poslušno su pratili mladića što hita napred kao da se plaši da će velika građevina svakog trenutka nestati, kao da će se rasplinuti u vazduhu, te je ovo poslednja prilika da je osmotre.

Kasnije, kad ostanu sami u skućenim sobama svojih *pensiones**, turisti se nisu sećali razmetljivih lepota katedrale, već oduševljenog mladića koji ih je vodio: njegove strasti, brzog hoda, lakoće s kojom govori engleski, ali tako kičeno i takvim dramatičnim tonom kao da je u pitanju neki sasvim drugi jezik.

A Emilio bi se uveče, sam u svojoj mračnoj sobi u semeništu, zadubljen u knjige, svim silama trudio da se isključi iz veselja Sevilje. U sobu su sa ulice dopirali zvuci i mirisi grada u kojem ljudi igraju, pevaju i jedni drugima izjavljuju ljubav; zato što su, govorio je samome sebi, to zvuci života, pa bi potonuo u očajanje na prizor svoje uske postelje, umrljanih zidova, mesinganog krsta nad

* Pansiona. (Prim. prev.)

radnim stolom, pa čak i na prizor sopstvenih bledih ruku što okreću stranice uz slabu svetlost sveće.

Baš te večeri Emilio je čitao Šelijevu poeziju spotičući se o reči, ali čvrsto rešen da ih savlada jer je Emilio iznad svega voleo zvuk engleskog jezika.

Da, engleskog jezika – stvarno je bilo neobično što čovek kome je maternji zvučni jezik Lopea de Vege i Servantesa gaji takvu strast prema jeziku za koji često kažu da izluđuje svojim nerazumljivim gramatičkim pravilima i nemogućim izgovorom.

Međutim, Emilio je bio uhvaćen u zamku, zaveden engleskim rečima, engleskim naglaskom. Još više od jezika voleo je engleske pisce: ser Valtera Skota čije je romane satima čitao s divljenjem i s rečnikom pri ruci, ili plahe izlive engleskih romantičara.

U seviljskoj katedrali – koja je bila gotovo čitav grad u jednom zdanju s više od stotinu sveštenika i crkvenjaka, s rekom seljaka, turista i redovnica što neprestano ulaze i izlaze, s tridesetak misa već održanih i s još tridesetak koje će se tek održati za dušu ovog grofa ili onog *estimado señor** koji je doduše umro, ali su ga zato svečano opojala sedmorica sveštenika u prisustvu najuglednijih porodica Sevilje – Emilio je prolazio između klupa naslađujući se engleskim rečima što su mu se grubo kotrljale jezikom, neprekidno jadikujući nad svakim trenutkom kojim se bližio sjedinjavanju s Bogom.

Majčina je bila želja da postane sveštenik. „Začet si s tom namerom“, jednom mu je kazala. Rodila ga je mnogo posle ostalih svojih sinova, a neposredno pre smrti njegovog oca – što je još jedan znak, isticala je, da je namenjen Bogu, da je došao na ovaj svet kako bi obezbedio ocu da pređe iz čistilišta u raj i olakša joj njene životne muke, sad kad joj se život bliži kraju, kako je stalno pretila, mada niko u njenoj blizini još nije, u godinama što su prolazile, primetio ni nagoveštaj toga kraja.

Sitna ženica naredbodavnog glasa, Emiliova majka je pod starost slobodno vreme uglavnom provodila po crkvama Sevilje. Ta navika je u njoj razvila neku vrstu poštovanja, ali ne toliko prema, kao što

* Uvaženi gospodin. (Prim. prev.)

bi se dalo pretpostaviti, arhitektonskim lepotama tih otmenih građevina koliko prema brojnim gresima pomrlih gradskih uglednika kojima su održavane mise i zvonila zvona, ne bi li se njihove duše izvukle iz čistilišta silom molitava onih što su ostali dole.

Hoy se sacan ánimas, objavile su crkve. *Danas se spasavaju duše*. Turistima zbunjenim španskim običajima ništa se nije činilo smešnjim od pomisli na mnogobrojne mise za koje plaćaju još živi ljudi kako bi osigurali sebi mesto na nebu.

„Baš varvarski“, isticali su oni kritičniji. „Pravi dokaz da je Španija još u prošlom veku, na periferiji svetskih zbivanja, i da svakako ne pripada Evropi.“

Te mise su, međutim, za Remedios, Emiliovu majku, predstavljale dokaz mnogo mračnije i kobnije istine – da samo bogataši mogu sebi osigurati mesto u raju. Oni poput nje, koji to nisu u stanju, nemaju drugog izbora do da pronađu neka druga sredstva uznesenja. I upravo radi toga je ponudila Bogu Emilija, pošto je znala da je najveća nagrada – spasenje duše – rezervisana za žene koje rode sinove posvećene Božjoj reči.

Emilio pak nije imao nikakvu želju da život posveti Bogu. Nije mu bilo ni deset godina kad ga je majka prvi put izvestila o svojoj želji, ali je istoga časa čvrsto odlučio da na svaki način izbegne takvu sudbinu, pa makar morao da vrišti i fizički se otima iz kandži crkve.

„Još ne očajavaj“, rekao mu je njegov drug Kamilo kad je nakon nekoliko godina Emilio jadikovao zbog svoje budućnosti sveštenika u gradu stvorenom za muziku, veselje i – *vamos, hombre**, budi iskren i reci – u gradu stvorenom za ljubav.

„Ali, zapamti, *amigo***“, dodao bi Kamilo, „u Španiji samo popovi dobro jedu.“

Radi naše priče, reći ćemo samo da je Remediosina upornost do kraja imala neočekivan ishod, jer da nije uporno zahtevala od sina da prihvati svešteničku halju, Emilio nikada ne bi naišao na Moniku Klemente koja se svakodnevno pognute glave molila Bogu

* Hajde, čoveče... (Prim. prev.)

** Prijatelju. (Prim. prev.)

u katedrali. Inače se Monika i Emilio – rođeni stotinama kilometara daleko jedno od drugog u vreme kad bi ljudi čitav život proživeli u opsegu od nekoliko kilometara od mesta svog rođenja – nikada ne bi sreli. I da nije bilo niza nepredviđenih okolnosti što su skrenule puteve sudbine, koja je imala drugačije planove s njima. Premda ponešto tankih usana i podužeg nosa, Monika Klemente je bila blagoslovena ljupkim licem – licem anđela, rekao bi Emilio, mada je, kao što ćemo uskoro i videti, bila od mnogo složenijeg materijala no što su zlatni oreol i alabastar anđeoskih krila.

Kad je Emilio prvi put spazio Moniku u katedrali, devojka je već živela u Sevilji nešto manje od godinu dana. Nije trebalo da prođe mnogo vremena pa da je grad začara svojim uskim uličicama kojima uvek duva vetar i svojim kućama ružičastih, plavih i žutih proćelja; ličio je na grad iz bajke sa arapskim zatvorenim dvorištima kroz čije bi odškrinute kapije prolaznik spazio veličanstvene fontane, s balkonima sa kojih se slivaju teški bokori ruža i mirisom cvetova limunovog i narandžinog drveća, što lebdi ulicama. Sevilju su već tada smatrali pravim svetskim čudom koje su u bezbrojnim pozorišnim dramama, pesmama i operama ovekovečili najveći evropski umovi toga doba.

Za mladu devojku iz snenog sela oblasti La Manče, Sevilja je bila poput čudesnog priviđenja – sna u kojem se zatekla gotovo pukim slučajem i kojim je šetala suzdržavajući dah od divljenja. Ako bude udisala vazduh duboko, pribijavala se, san bi se mogao u trenutku raspršiti, a ona bi se u tom slučaju ponovo obrela u svom tihom rodnom selu.

A kako se dogodilo da dospe ovamo? Naravno, zahvaljujući nesreći. Jer se sudbina drugačije i ne menja do nesrećnim slučajem, životni putevi vazda skreću zahvaljujući tragičnim događajima, onim što nas ostave da se, savladani i izgubljeni, nesigurno koprčamo u potrazi za čvrstim tlom. *Caminante**, poručuje pesnik sa pozornice pred nama, *kreni, jer put i postoji da bi se njime hodilo*.

Moniku Klemente su poslali sa njenih voljenih polja *Crocus sativusa* u Sevilju posle smrti njenog oca. Upravo ta smrt ju je gurnula

* Putniče [koji ide pešice]. (Prim. prev.)

na put koji će promeniti pravac ne samo njenog života već i života našeg crtača mape.

U Sevilji je živeo don Rikardo Medina, majčin rođak, kome je baš u vreme upokojenja njenog oca trebala službenica koju Englezi nazivaju guvernantom. Monika se nije odlikovala nekim izuzetnim veštinama – umela je da veze, pomalo da kukiča čipke i da odsvira dve-tri melodije na klaviru, s umerenom veštinom i pomanjkanjem poleta kakav se i očekivao od prave dame.

„Baš imaš sreće“, rekla joj je tetka kad su joj ponudili mesto u don Rikardovom domu, „što si našla spasioca, pa makar bio i toliko daleko od La Manče.“ Tetka je to izgovorila pomalo frkćući i značajno odmeravajući Moniku pogledom koji je jasno govorio da ne zaslužuje takvo dobročinstvo.

Monika je, opet, verovala da je u ovaj veliki grad nije dovela sreća nego sudbina, jer samo ti se sudbina tako obavije oko vrata kao džinovska guja i povuče te, bez milosti i oklevanja, ka onome što ti je suđeno. Bilo je nemoguće umaći joj, kao što je nemoguće vrhom prsta zaustaviti talas plime. Igrom sudbine se oslobodila sumornog života kakav je čekao mnoge u njenom položaju: pukog preživljavanja među samostanskim zidovima ili, još gore, žurno ugovorene udaje za nekog starca s viškom goveda i zemlje, kome kosti i dah odišu smradom raspadanja kao što zemlja isparava za letnjih žega.

Umesto toga, Moniku su poslali ovamo, u Sevilju, grad što kipti od života, grad što vrvi od raznih mogućnosti, udaljen od snenih ravnica La Manče više no što je mogla i da zamisli. Međutim, mada je bila zahvalna zbog toga, bilo je dana kad bi je grad ophrvao, kad joj se činio prevelikim, kad bi pulsirao suviše prodornim zvucima – pa bi u takvim prilikama prinela nosu prste da prizove utešne uspomene na Bautistine paprikaše sa šafranom i još petnaest sastojaka koji su se satima mešali i krčkali.

I tako su se Emilio i Monika u isto vreme zadesili u katedrali podignutoj na temeljima drevne džamije, u građevini sa zanosnim gotskim *retablo** na kojem je prikazano četrdeset pet scena iz

* Ikonostas. (Prim. prev.)

života Isusovog, sa stubovima koji podupiru veličanstvenu kupolu svoda što se kao u ogledalu odražava u mramornom podu crkve, sa Muriljovim slikama, sa srebrnim relikvijarima, putirima i ključevima – nadasve s tim suzama okupanim ključevima koje su u trinaestom veku Mavri teška srca uručili kastiljanskom kralju Fernandu III pošto su bili prisiljeni da mu predaju svoj voljeni grad. I tamo bi Emilio, što duže može, svakodnevno obilazio oko klečećeg lika Monike Klemente, opisujući na engleskom svaki dataj ogromne katedrale koja je zapanjivala veličinom, kao da ju je sagradio bezumnik, a sve vreme pogledajući put mlade devojkice koja nikad nije propustila da se materijalizuje uvek na istom mestu, uvek u isto vreme, izgleda – uvek sama. Mora biti Španjolka, mislio je, pošto na glavi nosi doličnu mantilju, a ne neki od onih đavolskih ružičastih šeširića kakve vole Engleskinje. Tačno je da u poslednje vreme i mlade žene iz uglednih seviljskih porodica podležu toj modi – šeširi iz Engleske, kreton iz Alzasa, krinoline iz Pariza koje zovu *malakof*. Međutim, znao je da je ovo prava španska senjorita. Doduše, malo podužeg nosa i tanjih usana, ali bez obzira na to, prava španska senjorita s maramom na glavi, s krunicom u ruci i redovnim molitvama Bogorodici na usnama – jednom rečju, žena, rekao je Emilio u sebi, *koja će jednog dana biti divna supruga*. Kad mu majka jednom umre – *a Bože mi oprosti, nek to bude što pre*, mišljaše Emilio sad gledajući put Borhinog krova – on će se udvarati upravo nekoj ovakvoj ženi.

Ah, evo je i danas, pognute glave, sklopljenih očiju.

„*Bueno, señores*“, obratio se Emilio grupi, pogleda prikovanog za lice mlade žene, „sad ćemo poslednji put da prođemo katedralom kako bismo osmotrili dragulje u svom njihovom sjaju.“

„Šta kaže?“, već premoren od Emiliove prve grozničave trke po zdanju, upita jedan starac svoju ženu. „Ne još jedna prokleta šetnja katedralom!“, odmah ljutito dodade daščući.

Ah, ti Englezi. Moramo priznati da su im besprekorni maniri jedna od najvećih vrlina. Te je tako nesrećnik nastavio da kruži ropćući nešto o „prokletim draguljima“ ove veličanstvene katedrale,

* Dobro, gospodo. (Prim. prev.)

i ne sanjajući da ih ovaj visoki student orlovskog nosa voda okolo – uz silne *vamos, venga**, „ovamo“ i „tamo“ – zapravo samo zato da bi sa svih strana osmotrio jednu devojkicu.

U međuvremenu, nesvesna i Emilija i Engleza pod njegovim vodstvom, Monika Klemente je nastavila da se moli glave pognute nad krunicom. *Za koga li se moli?*, pitao se Emilio ne skidajući očiju s nje. *Da li za bolesnu majku na samrti? Možda izgovara molitve za bolnoga brata. Molim te, Bože, samo neka ne bude za prosca*, pomislio je i, dosetivši se prosca, zateturao se.

Monika Klemente, devojkica miloga lika ali, kako će se ispostaviti, ne i tako pitomog jezika, nije se molila ni za oca, ni za majku, ni za brata, niti za, bogu hvala, prosca. Monika Klemente se molila Bogu, kao i svakog dana u ovo vreme, da joj ispuni njenu najveću želju. A šta li je to, pitaćete se? E, ne biste ni u snu pogodili. Jer se Monika Klemente, tankih usana i podužeg nosa, ali svejedno miloga lika, gorljivo molila da suprugu don Rikarda Medine – donja Fernandu – zadesi smrt.

„I što pre, to bolje“, šaputala bi između *Padre Nuestros*** i nebrojenih *Ave Marias*.

„Ali ne i bezbolna“, dodala bi posle kraćeg razmišljanja.

Ali, *claro****, samo ako Dobri Bog bude mislio da je tako najbolje.

* Dodite. (Prim. prev.)

** Očenaša. (Prim. prev.)

*** Jasno. (Prim. prev.)